

ЭНСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата — 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омок баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биірдии норуот бэйэтин ураты майгынаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

Максим, мин эйиэхэ кэпсийим!

«Энсиэли» хаһыат М. К. Аммосов төрөөбүтэ 100 сылыгар анал таһаарыылара

Саха норуотун нургун уола төрөөбүтэ 100 сыла туолуутун көрсө «Энсиэли» хаһыат редакцията улууспут хас биірдии нэһилиэтин олобун-дьаһабын, дьонун-сэргэтин, культуратын көрдөрөргө холонор. Бастагы таһаарыыбытын М. К. Аммосов төрөөбүт нэһилиэгиттэн — Хатырыктан сабалаатыбыт.

Олохтоох дьаһалталартан, нэһиликтэр интеллектуальной күүстэриттэн биһиги үлэбитигэр көхтөөхтүк кыттаргытыгар ыгырабыт.

Хаһыат бары жанрдарынан: очерканын, кэпсэнинэн, репортаһынан, ойуулаан-дүүһүннээн суруйуунан, ыстатыйанын, информациянан, хоһоонунан, хаартысканын, уруһуйунан о. д. а. кыттыаххытын сөп.

Нэһилиэккит туһунан тугу кэпсээбиккит историяба хаалыа. Түгэни мүччү туттуман.

«Энсиэли» редакцията.

ҮРДУК ААТЫГАР СҮГҮРҮЙЭН

нэһилиэгэ 1637 сыллаахха, Маймаба нэһилиэгэ 1916 сыллаахха тэриллибиттэрин туһунан архивнай матырыйааллар бааллар.

Хатырык нэһилиэгэр 1930 сыл саас муус устарга Барыласка, уруккунан эргэ оскуолалар турар участактарыгар, аан бастагынан «Кэһэр» дьин тыа хаһаайыстыбанын артыал тэриллибит. Бу биһиги улууспутугар «Соттой» уонна «Чомоорко» коммуналар кэннилэрттэн тэриллибит артыалынан биллэр. Онно 5 киһиттэн састаптаах бырабылыанньа быыбардаммыт. Председатель Карамзин Николай Егорович, солбуйааччы Охлопков Егор Григорьевич (Чагыс), чилиэтэринэн счетовод-бухгалтер Кутуков Р. П., Попов С. И. уонна Атласов С. Е.

Артыалга баа өттүлэринэн 16 хаһаайысыба кирибит. Бирийдилээн хаһаайыстыба баһылыктарынан манньк дьон суруттарыттары биллэргэ келүөнэ дьон биллэргэ, аба келүөнэ өйдөөн санаан аһарыгар ахтылар матырыйаалларыгар олобуран, ааттары толору суруйары наадалаабынан аабабын: Атласов Савва Васильевич (Уһун Сааба), Атласов Михаил Дмитриевич, Больничкай Алексей Прокопьевич, Васильев Серафим, Карамзин Николай Егорович, Кутуков Роман Петрович, Лукачевская Николай Михайлович Степан Васильевич, Новгородова Екатерина Васильевна, Попов Василий Николаевич (Бочоох), Попов Егор Егорович, Поротов Игнатий Ильич, Попов Семен Иннокентьевич, Охлопков Егор Григорьевич (Чагыс), Охлопков Николай Васильевич, Федоров Федор Данилович.

Бу ааттаммыт дьонтон биллэрин Кутуков Роман Петрович Нам селотугар олоор. Киһи кэлин, 1959 сылтан 1961 сылга дьэри М. Аммосов аатынан колхозка председателлээбитэ. Ол сылларга үгэ тугуулары туттар

быта. Олортон биллэрин дьон-сэргэ биллэринэн «төгүрүк» моһуоннаах хотон Хатырык, гараһа буолаллар. Итини тэҥэ улууска аан бастагынан иттир системаны хонтуораба, ол сабана кулуубу кытта биһиргэ уонна гаража туһунан киллэртэриттэ. Онто элбэх оттук маһы, үбү кэмчилээбитэ уонна колхоз улахан суолталаах тугуулары аныгылыы ньыманын иттириллэрин олоххо аан бастагынан киллэртэриттэ. Онто элбэх өгөтө улууһун дьонугар сэргэтигэр сырдатылларын наадалаабынан аабабын. Итини тэҥэ киһи суруйбут ахтытын туһунан элбэки биллэринэн улаханньк махтанабын. Биллэргэ келүөнэ дьонго ааспыт олох уустук остуоруйатын билсиниэрэргэ Роман Петрович курдук аба келүөнэ дьон суруйан хаалларар ахтыылара улахан наадалаах эбит.

«Кэһэр» артыалы бастагы тэрийээччинэн Хатырык нэһилиэгэр төрөөбүт Попов Георгий Иннокентьевич 1920 сыллаахтан большевик партия чилиэнэ, улууска биллэр партиянай, советскай үлэһит, очотооһу Саха АССР сирин народнай комиссаратыгар үлэли сылдыан, саас Москвада Ленинскэй курсу үөрэнэн бүтэрэн баран, төрөөбүт Хатырыгар тахса сылдар аһыах хонугун артыал тэрийээччинэн аһабытын музейга бар ахтылар кэпсиллэр. Ол курдук киһи тыа сирин усулуобуйатыгар хайдах да түмсэн үлэлиип, олоһор хайаан да наадалаабын таба өйдөөн, биридии ылынан сылдыан, олохтоох батараактары, орто баһынайдары уонна ыччаттары хабаан, артыалы тэрийии уонна артыалга кириин туһунан кэпсэтин өйдөтүү үлэтин ыппыт, сүбэ-ама биэрбит. Итиннэ киһи дойдун үрдүнэн бара турар холбоуктааһын политикатын сыалын соруун уонна партия, правительство быһаччы оноро турар көмөлөрүн, кыра дьадаһа дьон күүстэрин холбоон, түмсөн үлэлиллэрэ ордук табыгастааһын дьонго ордук итээллээхтик кэпсээбитэ ар

тыал тэрээһинигэр улахан оруолламытын умноо суохтаахпыт.

«Кэһэр» артыал аатын РК (6)П чилиэнэ, ревкомовец Карамзин Василий Егорович 1921 сыллаахха Көбөкөн нэһилиэгэр бандьыттарынан ытыллыбыт, Хатырык нэһилиэгэр Советскай былаас бастагы сылларыгар ревкомнаабыт киһи кэриэһигэр сүгүрүйөн, «Кэһэр» дьин таптаал аатын ылыммыттары биллэргэ келүөнэ дьон биллэргэ келүөнэ тустаахтар. Улуус нэһиликтэрин салайыа Советскай былаас сабаланыабыттан ревкомнар, онтон Советтар исполкомнарын председателлэрэ, кэлин дьаһалталар баһылыктара үтүө түбүктээх үлэлэрэ буоларын ычат дьон биллэтигэр быһаарабыт. «Кэһэр» артыал үлэтэ-хамнаһа киһи чилиэтэрин ахсаабат үтүө суобастаах үлэлэрэ нэһилиэк хаһаайысытбаларын сайдыларыгар улахан сабыдыламмыта чуолкай. Онон киһилэр ытык ааттарыгар түгэниэн туһунан, барба махтал буоллун.

Кэлин 1931 сыл сааһыгар «Кэһэр» артыал улаатан. «Түмэппий» уонна «Кыһыл талаһа» артыалларга кубулуйбут. Ол сабана «Түмэппий» артыал председателинэн Аммосов Дмитрий Кирилович (М. К. Аммосов сэттэ сыл балыс биһиргэ төрөөбүт быраата) быыбардаммыттар. Туох дьин «Түмэппий» уонна «Кыһыл талаһа» дьин ааты ылыммыттары манна баар матырыйааллартан кыайан булталар. Сыллата олох сайдан иһитин тэҥэ артыаллар сайдан, бөдөһөн испиттэр. 1937 сыллаахха «Түмэппий» артыал Ворошилов аатынан колхозка, «Кыһыл талаһа» артыал Каганович аатынан колхозка кубулуйбуттар. Ворошилов аатынан колхоз председателинэн Охлопков Егор Григорьевич (Чагыс), солбуйааччынан Больничкай Алексей Прокопьевич талылыбыттар. Каганович аатынан колхоз председателинэн Уваровскай Гаврил Егорович талылыбыт. Ити кэнниттэн Хатырык нэһилиэгиттэн арахан, Каганович аатынан колхоз 1951 сыллаахха Модут нэһилиэгин «Большевик» колхозун кытта холбоһон, М. Аммосов аатынан (Салгытын 2-с стр. көр.)

Барыбыт ытык иэспит

Хатырык нэһилиэгин дьаһалтатын баһылыгын солбуйааччы Иннокентий Васильевич ОСИПОВ юбилейдаах сылга туох үлэ ытылларын туһунан манньк сөһөргөтө:

— М. К. Аммосов төрөөбүтэ 100 сыла туоларынан сибээстэн икки комиссияны күүһүн эрийэр. Биһиэхэ ити тэрийдибит. Биһир—сүрүнүөр, сылы быһа үлэлиир, иккиһэ—ыһаабы ытыыга бит. онон улуустан көмө күүтэ-сорук-суал туруорунар. Онон уопсайа 80-ча киһини кытынардыбыт. Нэһилиэкпитин, Маймабаны киллэрэн туран, абыс түөлбөү араарбыппыт. Олору координационнай сөһиэт сүрүнүөр. Нэһилиэкпитин ырааһырды, көбөрдүү, ыһааха кэтиллэр, дьахтар комитетын күүстэринэн ытыллыа.

Билигин кэмгэ ордук ырахан балаһыанньа культура тэрилтэлэригэр үөскөтө. Хамнас кыратыттан, дьээт суоһуттан культура анал үөрэхтээх специалистара бары бардылар. Культурабыт дьээтэ М. К. Аммосов төрөөбүтэ 70 сылыгар, 1967 сыллаахха, тутуллубута. Уон сыл анараа өттүгэр реконструкция оһоһуллубута, ол кэинэ текущай өрөмүөн да үбүлүүһүн тэрийии— барытылла илик, иһэ-таһа бүтэ. Тас обшивкатын, ис итерьерин уларгытааххыт, музыкальнай инструменнары сагардыахтаахпыт.

Оскуола, балыһа, детсад өрөмүөннэрэ, уулуссалар оһоһуллуудара, ыраастанылар—үлэ олус элбэх, аһаардас нэһилиэк эр кыайбат. Холубур, Барылас — Сэргэ

учаастага, уулусса оһоһуллубута олус элбэх техника күүһүн эрийэр. Биһиэхэ ити кыайар техникабыт суох, онон улуустан көмө күүтэ-сорук-суал туруорунар. ыһаахпытын күн тахсытын көрсүүтүн сабалырга былаанныбыт. Сиэрин-туомун республикатаабы норуот айымньытын дьээтин специалистара ытыахтара. Билигин саһа музей туута сабаланна. Ити музей кэбөрдүү, ыһааха кэтиллэр, дьахтар комитетын күүстэринэн ытыллыа. Билигин саһа музей туута сабаланна. Ити музей кэбөрдүү, ыһааха кэтиллэр, дьахтар комитетын күүстэринэн ытыллыа. Билигин саһа музей туута сабаланна. Ити музей кэбөрдүү, ыһааха кэтиллэр, дьахтар комитетын күүстэринэн ытыллыа.

Кэин туттар биһир дойдубулаахпыт Максим Аммосов кэинэ текущай өрөмүөн да үбүлүүһүн тэрийии— барытылла илик, иһэ-таһа бүтэ. Тас обшивкатын, ис итерьерин уларгытааххыт, музыкальнай инструменнары сагардыахтаахпыт. Ити туһааннаах Хатырык нэһилиэгэр эр сыһыаннаах буолбатах, бары нэһиликтэргэ сыһыаннаах. Общественность итиннэ күүсэ түмсөн наада.

И. СИВЦЕВ кэпсэттэ.

Хаартыскаа: ЖКХ үлэһиттэрэ (хааһаһа-уһа) Дьяконов Н. А., Ноговицын Е. Е.—оператор, Соротов Ж. С.—электросварщик.

Нам улууһугар Хатырык

Үрдүк аатыгар сүгүрүйэн

(Инини 1 стр. көр.)

колхоз буолбуттар. Онон Уваровский Гаврил Егорович председателинэн, талылыбыт. Игитин ыла Хатырык нэһилиэтин Каганович аатынан колхозун сирэ-уота олоочу Модут нэһилиэтин сиригэр холбоммут. 1954 сыллаахха Хатырык нэһилиэтин Ворошилов аатынан колхоза Маймаба нэһилиэтин Маяковский аатынан колхозун кытта холбоһон. «Победа» колхоз буолбуттар. Председателинэн Болыничкай Алексей Прокопьевич, сельсовет исполкомун председателинэн Собаккин Петр Иванович талылыбыттар. Колхоз киининэн Хатырык бөһүөлөгэ буолбут.

Онон салгыы 1959 сыллаахха Модут нэһилиэтин М. Аммосов аатынан колхоза, председатель Макаров Григорий Алексеевич, Хатырык нэһилиэтин «Победа» колхоза, председатель Едисеев Илья Иванович, Түбэ нэһилиэтин «Искра» колхоза, председатель Винокуров Иван Васильевич, холбоһон, М. Аммосов аатынан бөдөңсүйбүт колхозка кубулуйбута. Председателинэн Баланов Михаил Павлович, партком секретарынан Едисеев Илья Иванович талылыбыттар. Колхоз киининэн эмиз Хатырык бөһүөлөгэ буолбута.

Ити кэиниттэн 1967 сыллаахха Түбэ, Хатырык, Модут нэһиликтэрин толору хабар М. Аммосов аатынан колхоз Арбын, Харыйалаах, Фрунзе нэһиликтэрин хабар «Коммунизм» колхоз холбоһон бөдөңсүйбүт М. Аммосов аатынан колхозка кубулуйбута. Председателинэн Сяялов Герасим Герасимович, партком секретарынан Сивцев Николай Иванович талылыбыттар. Колхоз киининэн эмиз Хатырык бөһүөлөгэ буолбута.

Онон салгыы 1971 сыллаахха алтынны 15 күнүгэр Түбэ, Арбын, Көбөкөн, Хатырык, Модут нэһиликтэрин хабар М. Аммосов аатынан колхоз Бөтүг, Хатыр Арбын нэһиликтэрин, Кыһыл Дэрэбинэ, Граф Бирэргэ, Аппааны, Бөтүг, Искра бөһүөлөктэрин хабар Карл Маркс аатынан колхозун кытта холбоһон, аныгылыы тииттээх государственнай хаһаайыстыба — М. Аммосов аатынан совхоз буолбуттара. Директорынан Терютин Михаил Иннокентьевич атаммыта, партком секретарынан Бугасв Николай Федотович, профком председателинэн

Рехлясов Егор Павлович быыбардаммыттар. Совхоз киининэн Хатырык бөһүөлөгэ буолбута. Колхозтар уонна совхоз киининэн Хатырык бөһүөлөгэ наар буоларын М. К. Аммосов төрөөбүт нэһилиэтин кини аатын кытта ыкса сибээстээн, урукку ага көлүөнэ ытыктаан, ылыммыттарынан быһаччы ыкса өйдүөххө сөп.

Соахос хабар сирин нэһэ сүрдээх кизг, оройоң кииниттэн хоту өттө барыта киирэрэ. Үлэттигир киирдэххэ, олоххо көрдөрбүтүнэн үтүө да, мөлтөх да өрүттэрэ үгүстэрэ. Үтүө өрүтүнэн ылан көрөр буоллааха, тыа хаһаайыстыбаннай бордуук-суйаны огорон таһаары көрдөрүүлэрэ, билигин кэмгэ тэҥнээтэххэ, олус балыкханаара. Дьон олохун социальнай боппуростара быһаарыллыта судургу уонна чэпчэки этэ. Мөлтөх өттүн ылан көрдөххө, салаалта олус айгы, көтөрүк уонна дьон үлэбэ-хамнаска, баайы-дуолу харыстааныга сыйыана кыра хаһаайыстыбаларга тэҥнээтэххэ, мөлтөх этэ. Ону бары билэрбит быһытынан совхоз олобун - дьаһанын бары ымыгар - чымпыгар тохтообокко, кэлин буолбут түгүнүргэ аабааччы болдомтотун тарда сатым.

1976 сыллаахха Бөтүг, Аппааны отделениелара, Кыһыл Дэрэбинэ, Граф Бирэргэ, Искра биригээдэлэрэ холбоһон, М. Аммосов аатынан совхозтан арахсан. «Хатыр Арбын» совхоз тэриллит. Директорынан Винокуров Дмитрий Дмитриевич атаммыта, партком секретарынан Рехлясов Егор Павлович, профком председатели Дмитрий Светлана Михайловна быыбарданан үлээбэбиттэрэ.

1985 сыллаахха М. С. Горбачев былааска тахсыабыттан дойдуга уларыта тутуу политика киирбитэ. Ол да сабыдыала уонна ис хаһаайыстыбаннай араахтар күһэйи, совхозтар бытары-быыларын муодата саваламмыта. 1985 сыллаахха Көбөкөн, Арбын, Фрунзе нэһиликтэригэр олобуран «Көбөкөн» совхоз тэриллэн, М. Аммосов аатынан совхозтан арахсыбыта. Директорынан Васильев Анатолий Иванович атаммыта, партком секретарынан Бугасв Николай Федотович, профком председателинэн Жирков Лаврентий Яковлевич быыбардаммыттар. Ити кэиниттэн быларыны өссө тэтимирбитэ уонна үрдүк көбүлээһиннэммитэ.

1990 сыллаахха кыһыры саас Модут нэһилиэтин сиригэр-уотугар «Модут» совхоз тэриллэн, М. Аммосов аатынан совхозтан арахсыбыта. Директорынан Чирков Степан Иванович атаммыта, партком секретарынан Дьяконова Евдокия Николаевна, профком председателинэн Кутуков Игнат Иванович быыбардаммыттара. Онон 1991 с. саас аны «Түбэ» сиригэр-уотугар «Түбэ» совхоз тэриллэн М. Аммосов аатынан совхозтан арахсыбыта. Директорынан Дьяконов Гек Дыгенович, профком председателинэн Дьяконов Валерий Петрович быыбардаммыттар. 1991 сыллаах атырдьах ыйын событиеларынан күөс өттүнэн партия бобулулубута. Онон парткомнар, райкомнар үлэлэрэ тохтолулубута.

Ол да кэни хаһаайыстыбалары уларытыы, бытарыты тохтообото. Россия уонна Саха Республикатын Президентин быһаччы Ыйаахтарын совхозтары коллективнай предприятие-ларга уларытыы, паай өлүү-лүнүн түгүтэн, бирдиплээр бааһынай хаһаайыстыбалары тэрийи, барса суох үлэлэх хаһаайыстыбалары олох төрдүттэн бытарытан ыһы үлүскэннээх политика күргүөмүстүк сабаламмыта.

М. Аммосов аатынан совхоз ити кэмгэ Хатырык отделениетин уонна Маймаба биригээдэтин сиригэр-уотугар олобуран хаалбыта. Директорынан Спиридонов Иван Николаевич, профком председателинэн Охлопков Тимофей Петрович үлэлилэрэ. Кэлин 1992 сыллаахха элэтинигэ И. Н. Спиридоновы солбууйан, мин директорынан атаммытым. 1993 сыллаахха хаһаайыстыба истургулар хоромунуу таһаарбат наадаттан М. Аммосов аатынан совхозу коллективнай предприятие структуратыгар уларытан тэрийбибит. Совхоз бары үлэнигэригэр паай өлүүнү кумаабыга үлэрэн, хас бирдиплээрлик лицейой сиеу аспыппыт.

Ити саас 1993 сыллаахха аны М. К. Аммосов аатынан коллективнай предприятие-тан Маймаба биригээдэтэ арахсан, туһунан «Маймаба» коллективнай хаһаайыстыбата тэриллэн, директорынан Заровнев Василий Макарович, профком председателинэн Петрова Людмила Алексеевна быыбардаммыттар. Онон Хатырык нэһилиэтин сиригэр-уотугар М. Аммосов аатынан уонна «Маймаба» коллективнай

предприятиелара тэриллиттэрэ. Ырынак ыарахан тына хаһаайыстыба ис туругун өссө уларытарга ыкпыта.

Онон 1994 сыллаах саас аны ийигэр М. Аммосов аатынан коллективнай хаһаайыстыбаны бааһынайдар холбоуктары ассоциациятыгар уларытан тэрийбибит. Ассоциация председателинэн мин, профком председателинэн Охлопков Т. П. оннубутун үлэтин хаалларылыбыппыт. Хаһаайыстыба структурата, мин билигин санаахпар, ырынак бу усулуобуйатыгар саамай сөптөөх хаһаайыстыба тутуспутун олох көрдөрдө дии санаыбын. Ол курдук хаһаайыстыба үлэнигэригэр үгүстэрэ билигин уустук кэмгэ хайдах үлэлирин-хамсырын уонна бэйэлэрэ бэйэлэрин көмүскэнэллэрин чуолкайдык өйдөөтүлөө.

Бааһынай хаһаайыстыбаны ассоциацията М. К. Аммосов аатын биэтик сүгэ сылдьар. Билигин хаһаайыстыба улахан нэһэ-күүһэ суох. Бэйэтин бааһынайдарын интэриэстэрин дьингээтик көрөр-истэр. Ол да иһин буолуо быйыл 1997 сыл тохсунууга бу хаһаайыстыба аны бааһынай хаһаайыстыбаларын кооперативтарын быһытынан регистрацияланарга бары бааһынай хаһаайыстыбалар холбоуктарын биригэ быһаарыларынан биэргэни.

Кэлин 1995 сыл атырдьах ыйыттан хаһаайыстыба директорынан Павлов Дмитрий Семенович мин кэиниттэн быыбарданан үлэлиир. Профком председателинэн кырдыабыс хаһаайыстыбаны Охлопков Т. П. оннунан сылдьар. Хаана баһарар буоларын курдук, хаһаайыстыба уларытыта утарыта суох буолбата, ол хаһаайыстыба үлэтэ өссө үчүгэй түмүктэрдээх буолуон мөһүндээбит. Онон дьону буруйдуур мин санаабар тутуу буолуо, тобо диэтэххэ, бу уустук быһыыга-майгыга дьон барыта таба өйдүүрө табыллыбат. Бириэмэ барытын орун онугар буллара саарбаа суох.

Маһнайгы сага тэрээһин буолан хаһаайыстыба үлэтигэр-хамнаһыгар итэбэстөр бааллар. Ол эрэри кэлэр өттүгэр производство сорох салаалара онуларын буллахтарына, дьон өйө-санаата түмүстэтин инникитин хаһаайыстыба ис туруга бөбөгүүр кыахтара элбэхтэр. Түмүгэр, М. К. Аммосов үтүө аата төрөөбүт нэһилиэтин дьонуун-сэргэтинэн үйэтиллэ турарыгар саарбахтаабыппы.

Егор СОБАКИН,
Хатырык нэһилиэтин дьаһалтатын баһылыга.

Аммосов чугас аймаба

Маймабаба сэри, үлэ, тыыл ветерана 71 саастаах Петр Игнатьевич Слешков (хаартыскаба) көргөһүнэн 67 саастаах Анисия Николаевна уруккута бастыг маньыксыттын быр-оааччы ололоролор. Бири уол, үс кыыс ололоохтор. Тобо М. Аммосов чугас аймаба диэтибит? М. К. Аммосов биригэ төрөөбүт быраатын — Дмитрий Кирович сизини — Лена Петр Игнатьевич уола — Николай көргөн ылар.

71 саастаах ошоньор даадалан, билигин да модьутаба, этэ-сизин толору, ураба сыйы. Эдэригэр сулаабыт тиит курдук сото-лоох, хастаабыт тиит курдук харылаах дьон эттэхтэрэ буолуо. Забайкальскай фронтта 1944 сылтан сулуспаалабыт. 1947 сылга демобилизацияламмыт.

Түбэбэ Чкалов аатынан колхозка кэлин совхозка хара үлэһитинэн, сайын оккозвеньевойунан, 50-с сыллар бууууларигэр икки кыһын от отууга сүөһүнү уотааччынан, от-мас тийээччинэн үлээбэбит. Сельсовет депутатынан талылыбыт, 1996 сыл бүтүөр дьылы булгаабыт. Оттон бу сылга дуобаара суох эбит. Хранилищега хортуппуйу көрөр-харайар, кыраабыл, күрдүөх онорор.

70 саастаах сэри, үлэ, тыыл ветерана Виктор Лукич Суханов (снимокка) көргөһүнэн Ефросиния Степа-

Бу мал улахан кыыстара СГУ-га, орто кыыстара куоракка, үнүс кыыс сэттис, «муннуларын бүтөт» — кыра уоллара үнүс кылаастарга уөрэнэлэр. Кийиттэринэн — Лена Егоровна күүс-тэрин холбоон, бааһынай хаһаайыстыбатын тэриммиттэр: 22 ынах сүөһүлээхтэр, бири аттаахтар, уонча сибииньлээхтэр, МТЗ-52, Т-26 трактордаахтар, бортовой улахан массивнааахтар, УАЗик микроавтобустаахтар, хортуппуй бааһынааахтар, оттуур сирдээхтэр, түөрт миэстэлээх гаражаахтар. Мэндэмэннэх сага дьыэ көгдөйүн бүтэрбиттэр.

Дьэ итин сөв, Г. По дьаалларын лигэ аныгы ник тардыыта. 1921 рыкка 8 килиэнэ буолуо И. Кулаковцев Б. Д., Карамзин В. Д., Сузрехов С. Е. өрүттээх олобу сайылыттар. Матар тэриллэн дателлэрин Больничкайфей» артыамосов Д. И. раата) «Китыалга 193 Г. (Чагыс) га 1930 с., лов аатынан дателин солков Петр 1939-40 сс. нан колхоз д. а. ахтыа Сэри инпут басты

Саха арахсыпат аргы

Максим Кирович Аммосов саха тыатын дьонно ыарахан олохторун дьадагы буолан этинэн хаанынан билэн, бу олус ыарахан олобу көннөрөр туһугар дьулуурдаахтык сыраалаһан туран туруорсара. Кини аһыйах ахсааннаах Саха сирин хотугу нуруоттарын олобун тупсарта уонна көннөрөргө ылыстыта бу дьонун суолталаах боппуросу.

Билигин суверенитеты толору ылбыппытынан М. К. Аммосов 20-с сыллардаахха туруорсубут дьаалаата олоххо дьэ киирэн ээр. Биһиги маһынай Президентим М. Е. Николаев хотугу нуруоттар социальнай олохторун тупсарарга уонна генералдарын чөлүгэр түһэрингэ кэккэ улахан дьаһаллары ылаттаабытын биһирэбит.

30-с сылларга М. К. Аммосов Нам улуунун Хатырык нэһилиэтин Ворошилов аатынан колхоз үлэбэ ситиһиллэртэн үөрэн, Москваба КК инструкторынан үлэли олорон, эбэрдэлээн телеграмма ыппыта билигин биһигини элбэххэ эбэһиннэтиир.

Бу социальнай сайдыы принциптерин саха нуруота кытаанахтык тутуһан кэллэ. Төһө да рынок сыйыаннаһылары дойдун үрдүнэн киирдэр саха нуруота олорон биэрбэккэ, эрдэттэн сөптөөх хайысханы ылаах тустаахпыт.

Биһиги М. К. Аммосов аатын сүгэр кооперативнай хаһаайыстыба билигин би-

риэмэ ирдэбиллэригэр олобуран уонна сага РФ Гражданскай Кодексын Сокуонун сөп түбэһиннэрин, тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар саха нуруотун дьарытын — сүөһүнү уонна сирин кытыта үлэ өссө тэрээһиннээх уонна үрдүк хаачыстыбалаах бордуюксийаны ылар инниттэн бааһынай хаһаайыстыбалара холбоһон үлэлибит.

Кооперативнай хаһаайыстыба барыта Хатырык нэһилиэгэр баар 43 бааһынай хаһаайыстыбата холбоһон үлэлиир. Кооперативка бааһына сирэ уонна сүрүн средстволар, о. э. производствений объекттар (сизэм ыскылаата, хонтуора, хортуппуй хранилищета, АЗС, гаражтар, мастерской уо. д. а.) паевой холбоһук быһытынан хаалларбыт. Маны таһынан сир кыта үлэлиир трактордар уонна принципной массивналар, комбайнар биригэ киининэн холбоон ололорбут.

Сир үлэтинэн уонна переработканы күүһүрдэн, бааһынай хаһаайыстыбалар огорон таһаарыт бордуюксийаларын переработкалан батарыны боппуростарын быһааран инниттэн кооперацияланан үлэлибит. Переработкаба уонна производство араас салааларын огорон таһаарар бордуюксийаларын үрдэтигэр наука ситиһиллэрин чопчу олоххо туһаныны инникитин халбаһаабыт соргунан туруорунабыт. Илин ыарахан үлэтин механизациялааһын, сүөһү боруодатын тупса-

М. К. Аммосов нэһилиэгэ историяда элбэх үтүө Олор тустаыстатыйдыруйуонуй. М. К. Аммосов кинини бу ааттыыликкэ мааривкомовендүк Сэби секретарындьан, сыллага түбэсэ Советскай кыыларга Хатырыкта таһааран, бүттэрэ бионно түбэсэ муучулаһыт Хатырыкий Иннокентьевич (Адыанха) гин 91 саас (Баачан) Иванов Валентин Александрович велосипед, лиэтин дьыкэрсөрүн, рынан үтүөтэллара. Дьэ итин сөв, Г. По дьаалларын лигэ аныгы ник тардыыта. 1921 рыкка 8 килиэнэ буолуо И. Кулаковцев Б. Д., Карамзин В. Д., Сузрехов С. Е. өрүттээх олобу сайылыттар. Матар тэриллэн дателлэрин Больничкайфей» артыамосов Д. И. раата) «Китыалга 193 Г. (Чагыс) га 1930 с., лов аатынан дателин солков Петр 1939-40 сс. нан колхоз д. а. ахтыа Сэри инпут басты

Үтүө бэлэхтэрдээх көрсүөхпүт

Хатырык орто оскуолата — улуска кырдыабыс оскуола-лартан биридэстэрэ, бэйэтэ туспа суолаах-инстээх, үгүстэрдээх оскуола — 2000 сылга төрүттэммитэ 80 сылын туолууба.

1990 сыл ахсыннытыгар үс мэндэмэннээх таас бэртээхэй оскуола тутулан, үлэбэ киирбитэ. 1992 сылга Саха Республикатын Президентэ М. Е. Николаев дьаһалынан бири дойдутаахпыт, партийнай-государственной деятель М. К. Аммосов аата интэрилибитэ. Билигин оскуолабытгар 280-ча үөрэнээччи, 50 учуутал, уһунайчы, нитээччи, 27 техникумтэр бааллар. Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала, «Дети Саха-Азии» стипендиата Романова А. Н., үөрэтирин туһунан Ядрихинская Д. Г., Лугинов С. С., Иванов С. Н., «Дети Саха-Азии» стипендиата Ершов В. И., «Бочоут Знагар» орден кавалера Попова М. Н. уо. д. а. таһаарылаахтык үлэлилэр.

Үөрэнээччилэрбит дьобурдарын мунтуган туһанар, сайыннарар инниттэн «Диф-

ференцированной үөрэхтээн» теманан үлэһэбит. Барыта 19 кылаас-комплект 7 методическай холбоһук үлэлиир. Оролорбутугар талааннарын сайыннарар сыаллаах 20-чэ куруһуок үлэлиир, холбур, фольклорнай, үнүкүү, кик-боксинг, уруһуй, доубат, ис, оһуор, тигин, мастан оноһук уо. д. а.

ХИ кылааһы бүтэрэр ололорбут быйылгы үтүөс оскуоланы бүтэрээччилэригэр анаан ыгырыны ылыммытара хайбалаах суол.

1996 сыл сайынгар алта ололорбут кырааныса таһыгар, 15 обо «Өлүөнэ очуостарыгар» сыһыанналар, күүлэйдэтиилэр. Үс ололорбут республикатаады физико-математическай колледжка 10-11 кылаастарга, Люба Прокопьева Санкт-Петербургдаады Полярнай Академияга 10 кылааска үөрэнэ киирдилэр.

Быйылгы үөрэх дьылыгар үс даатаны көрсө комплекснай былаан ылыммытыт, онуоха ордук улахан үлэни республиканскай «Кэскил» хаһыаты нөһүө «Номоххо киирбит Максим» дьин конкурс ытыллыта буолар,

билигин бу конкурска бэлэмниир сыаллаах анал рубрика үлэтин сабалаата. Салгыы дьахталлар дьыэ көргү, демография политикагыгар Божедонова А. Н. салаааччылаах комитет иһинэн экологическай лаабыр тэринэр-гэ көлөстийинлэр бара сылдьаллар.

Оскуолабыт иһинэн Аммосовскай аадылар, «Аммосов сизинэригэр анаар» биэчэрдэр буолулар. «Эдэр интеллигенция» республиканскай түмүүнү кытта шефтэһин үлэтэ ытыллаллар. Алын сүһүөх кылаастарга «Аммосов паартата» сөргүтүлүнэ, «Чавылхай Максим» дьин музыкальнай-литературнай композиция, драмхуруһуок иһинэн «Революция саллааттара» (Эрлэж Эрсттин) спектакль туруорулла сылдьар.

Олуньуга оскуола нэһилиэтинэн иһингэр улахан конкурска, быыстапкага буолуохтаах. Маны таһынан хас бирдипин обо салама, олобох билиминин туһунан тэрээһин үлэлэр, атыыга-бэлэххэ аналлаах сувенирдары оноруу былааннаһан турал-

лар. Оскуолабыт ис-тас оформлениетин, көстүүтүн тупсарыыга элбэх үлэ күүтүллэр. Онон быйылгы үөрэх дьыла биһигини элбэххэ эбэһиннэстиир, угуулар. Төһө кыалларынан, төһө да ыарахтар үгүстэрин үрдүнэн, үлэлэбэ сатыырга, дьону түмүргэ, үөрэнээччилэри үтүөбэ сирдиргэр үлэлэбэ сатыахтыр, үбүлүүү үтүө бэлэхтэрдээх көрсөргө дьулуһуохпүт.

М. С. ИГНАТЬЕВА,
М. К. Аммосов аатынан Хатырык орто оскуолатын директора.

Дойдуну көмүскээбиттэрэ, олобу туппуттара

сов төрөөбүт Хатырык киэп олобу тутуспут дьоннордоох, ан бу кыракий угу элбэги суу бу нэһилиэккэ в кэнниттэн ик- Георгий Попов. Кини нэһи- ги коммунист, республика Уор Президиумун үлэли сьл- буруйдааныг- ылаас магнай- бандыыттар киһини тутан төкөнгө өлө- рө. Ол туһунан бандыыттар арыгар түбэ- скиннэтэ Дмит- рий Попов эспирэ. Били- к Попов Н. Н. на бокуоньук ий (Буденнай) эрдэктэринэ сов куораттан тахсан, нэһи- н, аймахтарын этэрин туста- дөбүлүнэ ах- тук М. Аммо- үтү сабы- Хатырык нэһи- лоохко түргэ- с, сайдан бар- лаахха Хаты- РК (6) П чи- а: Попов Г. Т. Н., Маль- цов П. Г., Перешков Н. И., Тени- нилэр элбэх- өйдөтөв, ай урлэни ыш- айгы колхоз- тэрэ. Предсе- дээбиттэрэ: П. Тимо- 1931 с., Ам- Аммосов бы- талаха ар- Охлопков Е. нэр» артыал- 37 с. Вороши- лодоз предсе- дээччи. Охлоп- Инокентьевич ошилов ааты- дседателэ уо- сөп. олобу тутус- ооньдөвөн-

нактары элбэги этиэххэ сөп: Сл.цов А. М. (Туйах) — маннайгы «Бочуот Знага» орденнаах аатырбыт уус, Кутуков Н. З. — тимир ууһа, Охлопков П. П. (Хабаал) — аатырбыт булчут, Кутуков С. З., Прокопьев С. П., Прокопьев Амброс Николаевич — производственниктар; колхоз, нэһилиэк актыбыыстара. Төһөлөөх киһи Аба дойдуну Улуу сэриитигэр баран дойдуну көмүскээһинигэр элбүттэрэ буолуой. Нам улуунун «Мэнэ таас» дьин 1996 с. таһаарыллыбыт кинигэтигэр 56 буюун аата Хатырыктан сурулла сылдыар үгүстөр кыргыһы хонуугулар геройдуу охсуһа сылдыан охтубуттар, көмүлүбүт сирдэрэ чуолкайдар, үгүстөр сураба уох сүпүттэр. Ийэ дойдуну көмүскээни, кыайы кынаттанан дойдунуларга 30-тан тахса буюун эргиллэн, билигин биһиги көккээбиттэр суохтар. Кинилэр истэригэр ахтан аһарыахха сөп: Винокуров Алексей Авксентьевич — «Праганы босхолоһун иһин» «Берлины ылы иһин», «Германияны кыайы иһин» медаллардаах, Заровняев Роман Семенович — сержант, «Кыһыл Сулус», Албан аат III степенэ, Аба дойдуну көмүскүүр сэриин II степенэ орденнар, «Хорсунун иһин», «Германияны кыайы иһин» медаллар кавалердара, Кутуков Роман Иванович — «Хорсунун иһин», «Праганы босхолоһун иһин», «Будапешты ылы иһин», «Венаны ылы иһин», «Германияны кыайы иһин», «Японияны кыайы иһин» медаллардаах, Кривогорнищын Иван Михайлович — «Бойобуой үтүөлэрин иһин», «Берлины ылы иһин», «Германияны кыайы иһин» медаллардаах, Обутов Афанасий Иванович — Албан аат III степенэ, «Кыһыл Сулус», Аба дойдуну көмүскүүр сэриин II степенэ орденнар, «Хорсунун иһин», «Германияны кыайы

иһин» медаллар кавалердара, Собакин Николай Филиппович — Аба дойдуну көмүскүүр сэриин I степенэ орден, «Хорсунун иһин», «Германияны кыайы иһин» медаллар кавалердара уо. д. а. Хатырык нэһилиэгэр билигин Аба дойдуну көмүскүүр Улуу сэриин кытыгылаахтара уон киһи хаалла. Кинилэр истэригэр фашистскай Германияны утары охсуспуттар Попов Н. Н. (Баачап) Албан аат 3 степенэ орденнаах, хас да төгүл арааньылаах, улуус Бочуоттаах гражданина, Дьяконов Н. М. — «Хорсунун иһин», «Варшаваны босхолоһун иһин» медаллардаах идэтинэн учуутал, 50-ча сьл учууталаабыт, улуус Бочуоттаах гражданина, Корякин Д. Е. — «Германияны кыайы иһин», «1941-45 сс. «Килбизиннээх үлэтин иһин» медаллар кавалердара, хас да арааньылаах, Куличкин Г. Ф. — «Германияны кыайы иһин» медаллаах. Милитаристскай Японияны утары сэриилэспиттэр: Тартинов И. А. — 1944 сьл- лаахха ыгырыллан баран, 1951 сьл- лаахха демобилизацияламьта. Кэлэн учууталаабыта, Совет председателинэн Уедэйгэ, Салбанга уонна Хатырыкка уһундук үлэлээтэ, улуус Бочуоттаах гражданина. Мухин П. Е., Слепцов П. П., Суханов В. Л., Заровняева А. С. — сэриин кэнниттэн колхоз, совхоз производствотыгар күүстэрин харьстаабакка үлэлээбиттэрэ. Охлопков И. М. — 1949 с. Корея сэриитигэр кыттыбыта, «1941-45 сс. Килбизиннээх үлэтин иһин» медалынан на- бараадаламьта. Кинилэр Кыайы 50 сьлын өрөгөйдөөх үөрүүтүн көрсү- бүт дьоллоохтор. Хатырыкка билигин 73 тыыл ветерана баар. Кинилэр истэригэр 15 киһи сэриин кэнниттэн тута «1941-45 сс. Килбизиннээх үлэти»

иһин» медалынан на- бараадаламьттар бааллар. Кинилэр истэригэр: Петров А. Н., Попов Н. Д., Марков Д. Ф., Сивцева А. Н., Слепцова Е. А., Сотников В. Н., Суханов В. В., Новгородов А. П., уо. д. а. Манна даратан эттэххэ, кинилэри сэриин ветераннарыгар тэҥниэххэ дьин сөпкө туруорсаллар. «Мэнэ таас» кинигэ «1941-45 сс. Килбизиннээх үлэтин иһин» 1945-47 сс. на- бараадаламьттар испиннэктэригэр Маймааттан 60 киһи, Хатырык Ворошилов аатынан колхозтан 97 киһи, Каганович аатынан колхозтан 61 киһи, оһон очтооһу Хатырыктан 218 киһи на- бараадаламьт. Аһардас ити да сыһына көрдөрөр Хатырык дьонноро сэриин са- баһа тыыла хайдах үлэлээбит- тэрин, кинилэр үкүлэрэ билигин биһиги көккээбиттэрэ суохтар. Аһыах киһича- хтан аһардахха, Маймааттан Аммосов Н. Н., (Торуойал) Хатырыкка элбэх улахан ту- туулары маастардан туттар- быт киһи, Обутов Данил Лаз — мас ууһа, туугу үлэ- нитэ, Собакин Петр Ивано- вич — бэрт уһундук Совет председателинэн, биригэ- дыринэн үлэлээбитэ, Обу- тов И. Л. — тракторист, Су- ханова А. Л. — счетовод, кэ- лин атыылааччы. Ыаннык- сыттар: Макитова А. П., Иванов В. С., Корякин И. Н., Кутуков Н. З. — тимир ууһа, Кутуков С. З., дьах- таллартан Атласова А. Н., ыанныксыт, Атласова Х. И., Ощепкова М. С. уо. д. а. Каганович аатынан колхоз- тан Гоголев Г. Д., Куличкин И. П., Мальцев И. А., Дья- конов Я. Г., Протопопова П. К. о. д. а. Кинилэр аатта- рын үйэтитиэххэ, үгүстүк суруйуохха, ыччакка тээр- диэххэ. Нэһилиэккэ билигин да үлэли-хамсыы сьлдыар тыыл ветераннара Винокурова М.

А. «Бочуот Знага» орден кавалера, 50 сьл учууталаа- быт, Улуус Бочуоттаах гражданина, Дьяконов Л. А. — РСФСР үтүөлээх учуута- ла, Винокуров И. А., Докто- ров Н. П., Винокурова У. И. «Бочуот Знага» орденнаах ыанныксыт этэ о. д. а. ах- тыахха сөп. Колхоз, совхоз производствотыгар үтүө суобастаах- тык үлэлээбит, пенсияда тахсыбыт үлэ ветераннара бааллар. Кинилэр истэригэр икки «Бочуот Знага» орден кавалера, биллилээх ыанныксыт, улуус Бочуот- таах гражданина Жиркова М. Н., Үлэ Албан аата III степенэ орден кавалера Слепцов В. В., «Бочуот Знага» орденнаах учуутал Попова М. Н. Нэһилиэк ветераннара М. К. Аммосов төрөөбүтэ 100 сьла туолуутунан улуус уонна республика ветеран- нарыгар ыгыры сурук та- хааран тураллар. Онно бы- ылгы юбилейдаах дьылга ветераннар ытыллар меро- приятиеларга актыбынай- дык кыттарга дьин. Ааспыт сьллаахтан «Ар- гус» дьин ветераннар кү- лүпунтара тэриллэн үлэлино, 20-чэ чилиэннээх. Салайаач- чынан үлэ ветерана, Саха Республикатын норуотун үө- рэриринин үтүөлээх үлэтин Уварова Ф. Н. үлэлино. Ыччаты патриотическай иитигэ аба көлөнө үтүө үгэстэригэр үөрэттигэ ветераннар киэн өрүттээх үлэни ыһар былааннаахпыт. Николай СИВЦЕВ. Хатырык нэһилигин ветераннарын сэбиетин председателэ.

Доруобуйаны араначчылыбыт

Хатырыкка 1930 сьллаахха медпункт аан бастаан аһыллыбыта. Онно биэр фельдшер үлэлино. Онтон билигин Хатырык нэһилигин кинигэр 25 миэстэлээх участкай балыһа баар. Балыһа 28 үлэһиттээх, ол иһигэр үс врач, зубной техник, нэһилиэнньэ доруобу- йатын араначчылымылар. Участковай балыһага 1987 сьллаахтан физиокабинет ыарыахтары эмтиир. 1993 сьлтан стоматологическай кабинет аһыллыбыта. Олохтоох аптеканы өр сьлларга З. К. Портягина салайар. Наадалаах эмтэринэн тиңи- гин быспакка балыһаны уонна нэһилиэнньэни хааччылар. Коллектив кыахтаах, түмсүүлээх. Аһардара өр сьл- ларга үрдүк онорумтуолаахтык үлэлээбит, идэлэрин то- лору баһылаабыт ветераннар. Кинилэри кытта эдэр спе- циалистар нэһилиэнньэ доруобуйатын тупсарыга кы- һамныларын уураллар. Коллективка эмп үлэтигэр 28 сьлы анаабыт, профком председателэ Куличкина А. С. араас боппууостары быһарыга, сыһыалангы тэриингэ үгүс өрүттээх үлэни саталлаахтык ыһар. Манна фельдшер С. В. Данилова, сьистэрэлэр М. В. Докторова, З. С. Слепцова, санита- калар Е. Н. Слепцова, Д. П. Мальцева, Н. Г. Слепцова уонтан тахса сьл үтүө суобастаахтык үлэлино. Нэһилиэнньэ ортотугар профилактическай үлэлэр кэ- миҕер ытыллаллар. Ол курдук профилактическай при- вивкалары сьл аайы былаан быһынынан толорон иһэ- быт. 1996 сьлга 524 киһи стационарга сьтан эмтэнэн та- быста. Ордук элбэх сүрэх, тьмыр ыарылаахтар уонна тьмныйыттан сьыстаран кириэлэр. Поварыт араас миһиңгэ аһы астаан сьтар ыары- хахтары тото-хана аһар. Балыһа үлэһиттэрэ сьайы аайы бэйэлэрин күүстэринэн текушай өрөмүөнү онорон, суйуан-сотон ыарыахтар эмтэнэр усулуобуйаларын тэрийэлэр. Балыһабыт, ордук стационар өттө, ититэр системата эргэрэн капиталнай өрөмүөнү былааннамыта. А. ГЕРМОГЕНОВА, Хатырыктаабы участкай балыһатын сэбиэдиссэйэ. Хаартыскаа: (Хаҥастан уга) Куличкина Альбина Семеновна, эпидемиолог көмөлөһөөччүтэ, Гермогенова Аграфена Денисовна врач, участкай балыһа сьб-йэ.

Ыһыллар санаа суох

Бааһынай хаһаайстыбаларын «Түмүү» производственнай кооперативин салайааччыта Гаврил Иванович Корякин (хаартыскаа) уонтан тахса сьл биригэдири- дээбит, ыанныксыттаабыт (бастыгынан аатырбыт), кыладыапысктаабыт, оттоһунна, хортуппуйу үүннэ- рингэ зыньвойдаабыт, биэр тылыннан эттэххэ, тьа сирин үлэтин барытын боруобалаабыт киһи. Ол киһи сирэйит- тэн-харабыттан, туттарыттан-хаптарыттан, саҕатыттан- итэтигэр кестөр. Төһөлөөх үтү ыабытын, оту көбис- питин, хортуппуйу үүннэригэр, үлэ тупсарын туһугар төһөлөөх киһини кытта ылахтаспытын дьонно-сэргэтэ билэн эрдэхтэрэ. Кини маньык кэспир: — «Түмүү» тэрилибитэ үлэбэр тахсыбаппын» дьин үс сьл буола. Билигин М. К. Аммосов аатынан коопе- ративнай хаһаайстыба иһи- нэн үлэлибит. Ыһыллар са- наа суох. Сахалы да толкуй- даан көрдөхкө, арысый кы- ыһынаах биһиги тьыис усу- луобуйабыгыгар ыһыллыы биридии малга ыараханник дьайар. Ол иһин эрдэттэн чөмөхтөөбүтүм. Түмсэн үлэ- диир кыайылаах, күүс биэ- рэр, хардарыта өйөөрбүт туһалаах, кыахтаах. Сип- пини таларын туһунан өс хоһоонун санаа — бириин тос- туу туһооха сөп, оттон бары- тын булгуртуон суога. Кыахтаахтар тупса барал- лара сөп. Кэлин холбоһуох- тара. Урукку система киһи- ни туһуура, барыта хамаан- да, баһарынан үлэлээбэкиин. Куоталаһыны тэриингэ, түмүктээһингэ көрдүбүстөр тахсалара. Биэр ыаннык- сыкка бириэмийэбэ муостага тэлгэтэр таҥас биэрбиһин: «Ылбаппын, атынна аҕалын» дьин остуолга хаалларан барбыта. Атын түбэлтэбэ гра- мота туттарбыт үлэһиппит: «Харчы биэрбэтигит, сарсын

үлэбэр тахсыбаппын» дьин хайа тардан кэспитэ. Билигин да урукку өйбү- түттэн санаабытыттан ара- хса иликпит. Ким эрэ кэлин дьаһайарын күүтэр курдук- тут. Бүтэһиктээх түмүккэ кыһамны суох, уруккулуну толкуйбут уурайабыт. Сүөһү- ас уопсайга турар буолла да, «миэ» буолбатах» дьин өйдөбүл баар. 100 төбө ынах сү-һүлээһипит, итинтэн 50-ча ынах. Ааспыт сьлга төрүүнү кыһан ылбатыбыт, иһингэ тутан хаалбыппыт аһыах. Наайга ылбыт 50-ча сьлгы- лаахпыт, ол иһингэр 30-ча биз. Икки МТЗ, Т-40, ДТ-75 трактордаахпыт. Хортуп- пуйга уонна сьлгыһыттарга эмнэ ДТ-75 трактордар баал- лар. Иһин таһынан буль- дозердаах ДТ-75-ни, саҥа «Беларуһу» ылыбыт. ЗИЛ- 130 самосвал саппааһа суох, сүүрдэр да наадата суох үрдүк. Нэһилиэккэ уу баһар биэр массына, кыһыҥы кэмгэ бульдөрдөрдөх ДТ-75 уонна икки МТЗ трактордар сүү- рэллэр. 1996 сьлы наһаа барса суох түмүктээтибит. 20

Бастың учууталбыт

Быйыл республика үрдү- нэн, хас оскуола аайы, «Са- пи» корпорация көбүлээһи- нинэн, «Сьл бастың учуу- тала» конкурс 1-гы этааба ытытылына. Конкурс биһиги оскуолабытыгар эмнэ буо- лан ааста. Оскуолаба үөрэнэр оҕолор баты бу конкурска көхтөөх- түк кытыһыбыт. Саамай сөбүлүүр, ордорор учуутал- бытын таллыбыт. Үрдүкү кы- лаас үөрэнээччилэрэ анкета боппууостарыгар эпиптэ- тээһини, оттон алын кылаас оҕолоро бэйэлэрэ сөбүлүүр учууталарын туһунан өйтөн суруйуулары онордулар. Манна хас биридин үөрэнээч- чи бэйэтин санаатын аһаҕас- тык арыйда. Бу конкурс түмүгүнэн «Сьл бастың учууталын» үрдүк аатын биһиги биэр убаас- тыгыр, кырдыаҕас учуутал- быт, норуот үөрэриринин туйгуна Семен Никифорович Иванов ылла. Мин Семен Никифорович кыайара буолуо дьин испэр бигэ эрэллээх этим. Бу са- наам туолан олус үөрдүм. Кини биһиэхэ төрөөбүт саха- быт тылын уонна литерату- ратын үөрэтэр. Опытаах педагог оҕолору ис сүрээти- тэн кыһаллаң үөрэтэр уонна чиг билини биэрэр. Кини олоһун 37 сьлын эдэр көлө- нөн иһитигэ анаата. Мин Семен Никифорович элбэх билилээһин сөвөбүн. Кини киһи эрэ истэн оло- руох курдук кэспир. Урук- ка кирирдэхпинэ элбэх саҥа- ны билээһин. Уруогу иһтэрэ- һинэйдик, көрдөөхтүк ыһар. Оҕолорго түргэнник өйдөтөв, ирдэбиллээх, ол эрэри оҕо- дорго тэҥнээхтэрин курдук сьыһаннаһар. С. Н. Ивельон кабинета на- хаа баай, куруук бэрээдэ- тээх, ып-ыраас буолар. Эл- бэх баһайы көрдөрөн үөрэ- тэр пособиелаах. Үөрэнээччилэр биэч-ргэ учууталбытын үрдүк ааты ылбытынан, ис сүрэхпитит- тэн долгууан туран эбэрдэ- лээтибит, сэмэй бэлэхпитин туттардыбыт. «Сьл бастың учуутала» дьин көмүс сура- хха кыһыл дьинтэни XI «а» кылаас бастың үөрэнээччитэ Саша Яковлев ытыс тыаһын ортотугар кэтэттэ. Туйгун үө- рэнээччибит, VI «а» кылаас активниа Любомира Романо- ва учууталын эбэрдэлээтэ. Биэчэр түмүгэр тылы Се- мен Никифорович ылла. Ки- ни бу кыайыттан сүрдээһин үөрбүтүн, долгуубутун туһу- нан эттэ. Бары үөрэнээччилэр үөрэх- хитигэр кытаатын, билин баар үрдүк дьол дьин албаа- та. «Мин олохпор саамай үр- дүк наһараадам эһиги — үө- рэнээччилэриң махталгыт, сьа- набылгыт буолар!» — дьитэ. Мин өссө төгүл учуутал- бын бу ситиһинэн эбэрдэ- лиһип. Үлэбэр өссө үрдүк ситиһинлэри, алмаас курдук кытаанах доруобуйаны, дьэ- кэргэнгэр дьолу-соргуну ба- ырабын. Лена ДЬЯКОНОВА, Хатырык орто оскуола, Корраст.

Дмитрий ПАВЛОВ, М. К. Аммосов аатынан колхоз председателэ.

Суворов суолунан

куоракка сүөкээтилэр. Түөрт мэйдэмэннээх дьыбэ олохтоотулар. Икки-үс хонот табаарынай поенынан Болгария София куоратыгар, итинтэн салгы Югославияга тагара дьыбэлээх куоракка тохтоотубут. Вагонум баран хаалдыт. Араанны дьон үтүөрбүт группатыгар холбоотулар.

Австрия Карпат хайаларыгар ыраас сиргэ түбэстибит. Миннээн саадылар, истребитель самолеттар, төбөбүтүн өндөшпүт, бүтүн ротаттан 13 оуолан хаалдыбыт. Егоров—Бүлүү уола, Кыһыл Сулус орденнаах. Помещик поместьегар траншея хаспыттар. Подвалы кириэн олордубут. Кэнсирбэ онгорор собуоттаах, 18 киһи көмөлөстүбүт.

Гранотометунан ытыалылар. Корректировщик баарын биһиэттэре дьаһайдылар. Биһигини төгүрүй сатаатылар да, кыанатылар. Сынната таһаардылар. Бастакы сүрэхтээни итиник, Өс-төөхтөр куотан илээлэр. Томтору ылын дьитилэр. Улахан калибрдаах пулеметунан ытыалылар. Ротаттан эмие 13 эрэ киһи орлубут.

Эмие сүтүкүтүн толоруан, передовойга киридибит. Алыа хайата. Миң автоматтаахпын. Туруоу хайаба таһаардылар. Түүн хаар түстэ. Топон өлүмээрү уот отунубут. Атакаба кириэх иһинэ 100 грамы биэрдиэр. Хотуолаан кэбистим. Вла-советтары кытта киристыбит. 12 киһи хаалыбыт. Ыам ыйын 9 күнэ—Кыайы. Аллара түстүбүт, окууппа хастан бириг утуйар, атына харабыллыр.

Хайа тэллэбэр бириискэ. Обоньордоох эмээхсин ыпак сүөһүлээхтэр, сибииньнээхтэр. 1800 километры сатыы бардыбыт. Вудапешт куораты туораатыбыт. Румыния чугайыттан массына биэрдиэр. Сэпитин илдьэ сылдыабыт. Биэс киһиэхэ биридди атынан Болгарияга кэллибит. Украиннаа анытын ылылар.

Наһаа дьүдэйбиһинэн, ырыппынан Одессага демобилизациялаатылар. Москванан ый айанын, Большой Невергэ кэлэбин. «Студбеккерьян» Алдан куоракка кэллибит. Ан-2 самолетунан Манганга бырахтылар. Почтатан дойдубар кэлээри, тагас булаары уһаатым.

Тутууга. Хомуустаахха поятаба үлээтим, көчөгараатым. Алданга сүдүүдэ хостоонунугар сырыттым. Ыалымха үрөбөр үс станцияга мас кэртим. Муомаба үс сүл тутууга дуогабарынан, онтон Эдыгээнгэ Адамов начальниктаах экспедицияга ырыттым. Кэбээин Сэбээн Күөлүгэр детсад дьытын туһутум биһиги да турар үһү. Тутууга үс сылтан ордук биригэдиридедим. Сага пекаряны, түөрт квартиралаах дьыни туттубут. Хатырыкка кулууп, ин-тернат. Алланыга оскуола тутуутугар үлэспитим.

40 сааспар кэргиниммитим. Кэргэним Мария Иннокентьевна детсадка үлээбитэ, пенсионерка. Волбут Федот музыкальной училищега үөрэнэр. Кыыспыт Федора Корякина музыкальной оскуолаба преподаватель илээлээх.

Бу үлэ, тыыл ветерана, Чурапчы көһүүтүн кыттылааба 81 саастаах Гаврил Ильич Корякин (снимокка) олоор. Таас Тумуһунан эргийэн, Эңсиэли хочотун өң буоругар 1943 сүл балабан ыйыгар үктэммит. Олохсуйбут. Кыһын фермага түөрт көлөнөн от тийэр. 15 сүл колхозка кыладыапсыктыы. Онтон сүлгүһүт, булчут.

—Байбал обоньору кытта, Хабаал дьин аатынан дьон билэр, республикага биллэр булчут этэ, хас да сүл биригэ бултаабыппыт. Сарсарда үүтэммитигэр чэйдии олорон, итиригээн, ааммытын астыбыт—уу баһар көлүчүбүт уолбатыгар устээх атыр тайах тугу да билбэккэ, аһы турар. Тэбистэнигэ ытан охтордубут. Ол күн иккис кылыбытын өлөрдүбүт. Мунугаан алта тайабы бултаатыбыт. 1951 сүл сэтинни 22 күнүгэр арбахтаах элэни дьууктаабыппыт. Хор, киһи булгуйдабына онук табыллар. 1972 сүлгэ пенсияга тахсыбытым да, үлэттэн илибин араарбатабын. Эмээхсиним өлбүтэ икки сүл буола. Обобут суоба. Обото суох дьин эрэй буолар эбит. Бырааппар олоробун. Сайын кыраабыл, атырдах, күрдэх онгороочубун, Ааспыт сайын да онорбутум. Арай кыһын «борогуулуубун».

ИҢИРЭХ ТЫЛЛАР

Күндүтүк саныыр эдьийбитин, балтыбытын **ОКО-ишниковна Татьяна Иннокентьевна** 50 сааскын туолар өрөгөйдөөх күнүгүнэн сүрэхтээх бэйэбит сүгүрүйэн туран итинтик-истинник эбэрдэлибит!
Биригэ үөскээбит, үөрэммит киһибиһигэр, эйиэхэ, чэ-гийн-чэбдик доруобуйаны, өссө да үлэээн-хамсаан дьоллоохтук этингэ олоороргор ис сүрэхпиттэн ба-рабыт!
Намтан Необутовтар, Дьокуускайтан Оконешниковтар.

Реклама • Биллэриилэр • Реклама

Продается а/м ГАЗ—52, бортовая в хорошем состоянии и а/м ВАЗ—2106 1993 г. выпуска цена договорная, звонить вечером по телефону: 25-379.

Олунньу 22 күнүгүбү 12 №-дээх «Эңсиэли» хаһыакка «ИДЬО иһитиннэрэр» дьин информацияга «ветстанция» ДИД-га тахсыбата» дьин этин ИДЬО информацияны сыһна биэрбитинэн, дьингэ суоһунан аарылар.
Ис дьыала отдела.

БААҤЫНАЙ ХАҤААЙЫСТЫБАЛАР УОННА БИРИДИИЛЭЭН ДЬОННОР ИСТИИЛЭРИЭР!
«Эрэл» УПК бухгалтерской курса набору биллэрэр. Тел.: 21-454, 21-036.

Продается приватизированная 2-х комнатная квартира в п. Аппаны. Центр, газ. Можно использовать под магазин офис. Возможен обмен на автомобиль. Контактный тел.: 22-163, после 19.00 часов.

Атасталабыт УАЗ-3962 93 с. сүүрэ сылдыр фургон массынаны МТЗ тракторга.
Камаз. Сайгак 93 с. бортовой массынаны Камаз колхозника.
Чэпчэки сынаба трактор кунг атылаһабыт.
Ленская, 30 тел. 21-922 үлэ чааһын кэнииттэн билсин.

«ТҮҮЛҮГЭБЭ ТАМАДАЛАР» КӨҢҮРС БАЛАБЫАННАТА

Конкурс ытыллар сирэ: Намнаабы норуот айымньытын уонна сынналагын киһиэ, муус устар 5 күнэ, 17 ч.
Конкурс ытыллар: Намнаабы культура отдела, Норуот анымытын уонна сынналагын киһиэ, ЗАГС отдела.

Сыала-соруга: тамада, салайан ытыааччы, шоумен талаанын арыһы, сайыннары уонна норуокка билиһиннэри, эдэр талааннары арыһы, бастыһнары М. К. Аммосов 100 сааһын туолуутугар аналлаах ыһааха кытынарны.

Конкурс 5 түһүмэтинэн ытыллар:

1. «Дорооболорун, бу мин» бэйэни кытта билиһиннэри.
 2. «Чэинг эрэ, оонньообун»—көрөөччүлэри кытта оонньоу.
 3. «Талааны арыһы» —уус-уран самодеятельность көрүүттэн 1 нүөмэр (кыттааччы ханнык жанры ылара оһитин көгүлэ).
 4. «Тал уонна ай»—бэриллибит соруудаха сытыы, булгас, түргэн көр-күлүү нүөмэрин толоруу, көрдөрүү (экспром).
 5. «Эбэрдэ, эһиэхэ!»—сэргэх тост.
- Конкурска кыттааччылар саастара хааччахтаммат. Кыттыан бабалаахтар сайаапкаларын культура отделыгар эбэтэр норуот айымньытын уонна сынналагын киһиэгэр муус устар 4 күнүгэр дьирэ түһэрэбит. Сайаапкабытын кытта кыра анкетнай даннайгытын биэрэбит, 200 тыһ. солк. усунуос төлүүтүт. Маны таһынан тамада атрибуттарыгар уонна бэйэбит оһоһуктарыгыгар быыстапка төридлэр. Кыайылаахтар төрийэр комитет дипломнарын уонна анал бириһтэринэн наһарадала-налар. Маны таһынан «Булугас ой», «Талааннаах тамада», «Бастыг ытыааччы», «Оригинальный тост» ааттар, көрөөччүлэр бириһтэрэ олохтонор. Тел.: 21-501, 21-294, 21-402. Спонсордары кэтэһибит.

Норуот айымньытын уонна сынналагын киһиэ.

РУКОВОДИТЕЛЯМ ПРЕДПРИЯТИИ

Доводит до Вашего сведения, что 21 марта 1997 года в здании Дворца детства по адресу: г. Якутск, ул. Кирова 20, проводится семинар на тему «Переоценка основных фондов в 1997 году». В семинаре принимают участие специалисты Госкомстата России, ООО «Экспертиза собственности» Торгово-Промышленной Палаты РФ (г. Москва), ЗАО «Агенттрейд»—регионального представителя «ЭКСО» ТПП РФ (г. Москва), ГКС РС (Я).

Каждый участник семинара обеспечивается инструментарием по переоценке основных фондов на 1.01.1997 года. Стоимость участия в семинаре—250 тыс. руб. Заявки на участие в семинаре принимаются по адресу: г. Якутск, ул. Каландрашвили 25/7 (здание ВТИ) или по телефону 25-0911, в г. Якутске.

Отдел статистики Намского улуса.

1989 с. ГАЗ-53 сага кузовтаах массынаны 17 мөлү-түөгүгэ атылыбыт. Тел.: 21-944, 18 ч. кэнииттэн.

1 Хомуустаах орто оскуолатын 6 «б» кылааһын төрөппүттэрин ааттарыттан убаастыыр учууталбыт, кылааспыт салайааччыта Колесова Елена Васильевнага таптыыр аҕата
ВИНОКУРОВ
Василий Прокопевич
өлбүтүнэн дирин кутурбаммытын биллэрэбит.

Выражаем глубокое со-болезнование коллеге Егорову Г. П., Егорову В. С., детям по поводу кончины после тяжелой продолжительной болезни матери, бабушки
ЕГОРОВОЙ
Ольги Николаевны
Коллектив Намской аптеки № 8.

Улуус үөрэбин управле-ниета, профсоюзун коми-тета 1 Хомуустаах учуу-талыгар Колесова Елена Васильевна аҕата
ВИНОКУРОВ
Василий Прокопевич
Кэбээин улууһун Куокуй нэһилиэтин олохтооҕо уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн дирин кутур-баннарын тиэрдэллэр.

Кэлэр кэскил кыһата

лэрин ылбыттара. Иитээчи А. В. Попова дьааһыла-садка «Сыл бастыг иитээччи» үрдүк ааты ылбыта уонна улууска төрдүс миэстэлэммитэ. Киһиэхэ «Эдэр, кэскиллээх иитээччи» аат иһэ-риллибитэ.

Улууустаабы сонор күрэх-тэһинитигэр бэлэмнэни бөлөбүн итиллээччиэ Охлоп-ков Павел иккис миэстэлэм-митэ. Пинигина Наташа нуучча тылыгар III-с би-риһтээх миэстэбэ тиксибитэ. Бэлэмнэни бөлөбүн ити-ллээччилэрэ оскуолааны кытта ыкса сибээстээхтэр. Киһилэр оскуолаба экскур-сияга сылдыллар. Үөр-нээччилэри кытта хардари-та концерт көрдөрөллөр. Маннайгы кылаас учуутала В. С. Дьяконова бэлэмнэни бөлөх итиллээччилэрин кы-та сибээһин быспат.

Нүөмэри журналистар А. ВАСИЛЬЕВ, В. СЫРОМАТНИКОВ бэлэмнээтилэр.

ру оскуолаба аагар буолан кириэлэрин хаачыйаллар. Ол курдук 1996 сыллаахха 18 оҕо үөрэнэ кирибит.

Төрөппүттэргэ аналлаах «Ийэ-Аан дойду ааньыла» шоу-программа ытыллыбыта. Дьахтар күнүгэр анал-даах, киһи программалаах дьаһаллар өрүү төриллэллэр.

Ийга биридэ төрөппүттэ-ргэ аһаҕас күн аһанар. «Мин дьоммун кытта» дьин оҕо быыстапкага көрдөрүллэр.

«Ово төрөппүт дьоло» дьин кырачааннар улууустаабы фестивалларыгар биһиги тө-рөппүттэрибит кытан, Дьо-куускайга оҕо дьыбарына-гар түмүктүүр концерга ак-тивнайдык кыттыбыттара. Үс дьин кэргэн улууустаабы жюри грамоталарынан бэ-лиэтэммиттэрэ, Мария Семё-новна, Николай Васильевич Игнатъевтар түөрт оболору-наан сонун нүөмэри көрдө-рөн көрөөччүлэр биһирэбил-

Захарова Екатерина Се-меновна сөбүдүссөйдээх Ха-тырык дьааһыла-садыгар 55 оҕо сылдыр. Кырачааннар 3 бөлөххө араасаллар. Кол-лектив оҕону итингэ-үөрэ-тиигэ «Эркээйи» программа-нан үлэлиэр. Онно оҕону итин сонун ньымаларын туһаналлар. Төрөппүттэри кытта үлэ сахалыы ыда-рынан ытыллар. Бий бүтүү-тэ төрөппүттэр тыл нэдиэ-лэтигэр активнайдык кыт-таллар

Кыралары итингэ-үөрэ-тиигэ туһанылар, сага кири-эн эрэр холбоммут дьарык-тар-биһир занятиеда оҕо оон-ньоонунун тэрийини, 2—3 за-нятиени холбуу ытыгы ньымалара туһаныллар.

Быйыл бэлэмнир бөлөх-хө 34 оҕо дьарыктанар. Ки-һилэри иитээччи норуот үө-рээриһитин туйгуна К. М. Васильева үөрэтэр. Иитээччи оҕону эт-хаан өртүнэн сай-ыһыннарыга программа онорбута. (Соавторство), программатын бары оҕо сад-тарыгар республика үрдүнэн туһанан үлэли сылдыллар. Н. В. Львовалыын бэлэмнэ-ни бөлөбөр сылдыр оболо-

«Маймаба» коллективной предпрятиета реорганиза-цияга барарынан манник техникалар уонна дьыбэлэр атылланаллар.
1. Т-150 трактор 1990 с. Сьаната 35-40 мөл. дьылы.

2. «Урал» массына (дизельнэй)—1988 сүл. 35 мөл.
3 Икки олоорор дьыэ 6х6 кв. м. 40 мөл бириэ.
4. Молоковоз массына ГАЗ—53 (сүүрбэт) 25 мөл. Телефон: 27-210.

Редактор В. Г. КАСЬЯНОВ.
ОТДЕЛЛАР информация, сурук; төрүт культура —21496, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640, Бухгалтерия — 21141.
«Нам» телерадиостудия — 21632.
Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэбитин, дьыбэит аадырыһын чуолкай ыйын.
Автор этэрэ мэдди хаһыат санаатынын бири буолуохтаах дьин буолбат.

«Эңсиэли»—Нам улууһун хаһыата; 678040, Саха Республиката, Нам с., Октябрьской ул. 1. Учредителлэр: Нам улууһун дьаһалтата, «Саха-полиграфиздат» национальной компания.
С. Р. бэчээт уонна маассабай информация көнү-лүн көмүскүүр региональной инспекциятын регис-трацияламмыт № Я 0085.
Нам улууһун типографията: 678040, Нам с., Ленскэй ул., 85, Формата А3, Кээмэйэ 1,0 бөч. лис. Нэдиэлэбэ үстэ тахсар. Индексэ 54889. Тиража 2362. Бэчээттэнэ 17.03.97 с. Сакааһын №-рэ 30.